

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО;
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.3.30>**БІЛОБРОВ Т.В.****ПРАВА Й ОBOB'ЯЗКИ ДЕПАРТАМЕНТУ КІБЕРПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ
RIGHTS AND RESPONSIBILITIES OF THE CYBER POLICE DEPARTMENT
IN UKRAINE**

Протидія злочинам, що спрямовані на електронне управління, електронне банківське обслуговування, електронну комерційну діяльність та інші високотехнологічні галузі, є найважливішим фактором будівництва правової держави, утвердження принципу соціальної справедливості, захисту прав і свобод громадян. Департамент кіберполіції Національної поліції України задля виконання поставлених перед ним завдань реалізує комплекс визначених на нормативно-правовому рівні функцій. Разом із тим задля того, аби реалізувати ту чи іншу функцію, Департамент кіберполіції Національної поліції України повинен бути наділений відповідним обсягом прав та обов'язків. Ось чому визначення прав та обов'язків (повноважень) Департаменту кіберполіції Національної поліції України має одне з першорядних та прикладних значень, особливо в питанні з'ясування його адміністративно-правового статусу в цілому. Права як складовий елемент адміністративно-правового статусу Департаменту кіберполіції Національної поліції України – це закріплена на нормативно-правовому рівні, забезпечувана й гарантована державою міра можливої поведінки даного органу, яку він використовує з метою протидії кіберзлочинності. Поряд із визначенням прав у Департаменту кіберполіції Національної поліції України наявне широке коло кореспондуючих їм обов'язків, під якими слід розуміти слід розуміти встановлену на нормативно-правовому рівні міру необхідної поведінки, якої має дотримуватися Департамент кіберполіції Національної поліції України під час реалізації ними своїх повноважень. Зроблено висновок, що права та обов'язки Департаменту кіберполіції Національної поліції України – це система визначених на нормативно-правовому рівні юридичних прав (міри можливої поведінки) та юридичних обов'язків (міри необхідної поведінки), якими наділяється Департамент кіберполіції Національної поліції України з метою реалізації покладених на нього правоохоронних функцій. При цьому слід підкреслити, що невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків, як зазначалося раніше, чи зловживання правом тягнуть за собою юридичну відповідальність, що може бути застосована до суб'єктів відповідних правовідносин, у тому числі й до Департаменту кіберполіції Національної поліції України.

Ключові слова: права, обов'язки, повноваження, Національна поліція, Департамент кіберполіції в Україні.

Counteraction to crimes aimed at e-government, e-banking, e-commerce and other high-tech industries is a crucial factor in building the rule of law, establishing the principle of social justice, and protecting the rights and freedoms of citizens. To fulfill its tasks, the Cyber Police Department of the National Police of Ukraine implements a set of functions defined at the regulatory and legal level. At the same time, in order to fulfill a

particular function, the Cyberpolice Department of the National Police of Ukraine must be endowed with an appropriate range of rights and responsibilities. That is why the definition of the rights and obligations (powers) of the Cyber Police Department of the National Police of Ukraine is of paramount and applied importance, especially in the matter of clarifying its administrative and legal status in general. Rights as an integral element of the administrative and legal status of the Cyberpolice Department of the National Police of Ukraine are a measure of possible behavior of this body, enshrined in law, provided and guaranteed by the state, which it uses to counteract cybercrime. Along with the definition of rights, the Cyberpolice Department of the National Police of Ukraine has a wide range of corresponding duties, which should be understood as a measure of required behavior established at the regulatory and legal level which the Cyberpolice Department of the National Police of Ukraine should adhere to when exercising its powers. The author concludes that the rights and obligations of the Cyber Police Department of the National Police of Ukraine are a system of legal rights (measures of possible behavior) and legal obligations (measures of required behavior) established at the regulatory and legal level which are vested in the Cyber Police Department of the National Police of Ukraine with a view to implementing the law enforcement functions assigned to it. At the same time, it should be emphasized that failure to fulfill or improper fulfillment of one's duties, as noted above, or abuse of law entail legal liability which may be applied to the subjects of relevant legal relations, including the Department of Cyber Police of the National Police of Ukraine.

Key words: *rights, duties, powers, National Police, Department of Cyber Police in Ukraine.*

Вступ. Протидія злочинам, що спрямовані на електронне управління, електронне банківське обслуговування, електронну комерційну діяльність та інші високотехнологічні галузі, є найважливішим фактором будівництва правової держави, утвердження принципу соціальної справедливості, захисту прав і свобод громадян. Департамент кіберполіції Національної поліції України задля виконання поставлених перед ним завдань реалізує комплекс визначених на нормативно-правовому рівні функцій. Разом із тим задля того, аби реалізувати ту чи іншу функцію, Департамент кіберполіції Національної поліції України повинен бути наділений відповідним обсягом прав та обов'язків. Ось чому визначення прав та обов'язків (повноважень) Департаменту кіберполіції Національної поліції України має одне з першорядних та прикладних значень, особливо в питанні з'ясування його адміністративно-правового статусу в цілому [1, с. 30-31].

Відповідно, метою статті встановлення прав та обов'язків (повноважень) Департаменту кіберполіції Національної поліції України та визначення цього поняття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальнотеоретичні та галузеві питання адміністративно-правового статусу Національної поліції України та окремих її органів та підрозділів розробляли такі вчені-правознавці, як О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, С. Г. Братель, Є. А. Гетьман, О. Ю. Дрозд, В. А. Залізняк, В. А. Ліпкан, О. М. Музичук, Р. А. Сербин, О. В. Сокуренько, В. В. Чумак та інші.

Виклад основного матеріалу. Для надання авторського визначення поняття повноважень Департаменту кіберполіції Національної поліції України, а також встановлення їх конкретного обсягу перш за все необхідно з'ясувати сутність та ознаки досліджуваного терміну в загальнотеоретичному значенні. Так, семантично поняття «повноваження» у Великому тлумачному словнику сучасної української мови визначається як право, надане кому-небудь для здійснення чогось; права, надані особі або підприємству органами влади [1, с. 32]. В.В. Береза під поняттям «повноваження» пропонує розуміти сукупність прав та обов'язків державних органів і громадських організацій, а також посадових та інших осіб, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій. Обсяг повноважень конкретних державних органів та їх посадових осіб залежить від їх місця в ієрархічній структурі відповідних органів [1, с. 36].

У той же час, дослідник наголошує, що право як одна зі складових повноважень Департаменту кіберполіції – це закріплена на нормативно-правовому рівні, забезпечувана й гарантована державою міра можливої поведінки даного органу, яку він використовує з метою протидії кіберзлочинності [1, с. 33].

Відповідно до Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України працівники Департаменту кіберполіції Національної поліції України мають право:

– здійснювати оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на виявлення та припинення злочинів у сфері протидії кіберзлочинності, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів під час провадження в оперативно-розшукових справах, контроль за використанням коштів, призначених для проведення цієї роботи;

– здійснювати оперативно-технічні заходи за оперативно-розшуковими справами, що знаходяться в їх провадженні;

– в установленому порядку запитувати та отримувати від посадових осіб органів державної влади документи, довідкові та інші матеріали (у письмовій або усній формі), необхідні для прийняття рішень з питань забезпечення реалізації державної політики у сфері протидії кіберзлочинності;

– користуватися в установленому законодавством порядку базами даних Національної поліції України, МВС та інших державних органів з питань, що належать до компетенції управління, а також мають інші права, передбачені законодавством [2].

Також, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», працівники Департаменту кіберполіції мають право:

1) здійснювати превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживати у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) вживати заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняти виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

4) вживати заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

5) здійснювати своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

6) здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності;

7) розшукувати осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;

8) здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймати рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;

9) доставляти у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

10) вживати заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;

11) регулювати дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

12) здійснювати супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;

13) видавати відповідно до закону дозволу на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджувати дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху;

14) вживати всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

15) вживати заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлювати особу за невпізнаним трупом;

16) забезпечувати безпеку взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом;

17) у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснювати контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами

та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживати заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

18) вживати заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі;

19) здійснювати охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також брати участь у здійсненні державної охорони;

20) здійснювати на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності;

21) здійснювати контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

22) здійснювати у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин;

23) здійснювати контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;

24) сприяти забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості;

25) виконувати в межах компетенції запити органів правопорядку (правоохоронних органів) інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до закону та міжнародних договорів України;

26) здійснювати оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону;

27) вживати заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час примусового виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб), а також вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю державних виконавців, приватних виконавців та інших осіб, які беруть участь у вчиненні виконавчих дій, здійснює привід у виконавчому провадженні, здійснювати розшук боржника чи дитини у виконавчому провадженні у випадках, передбачених законом або рішенням суду.

28) забезпечувати інформування Комісії з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, про хід досудового розслідування, вживати заходів для розшуку осіб, зниклих безвісти, у тому числі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, для внесення даних до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин;

29) виявляти транспортні засоби особистого користування, тимчасово ввезені на митну територію України громадянами більш як на 30 діб та не зареєстровані в Україні у встановлені законодавством строки;

30) вживати заходів для виявлення неправомірного керування транспортними засобами, щодо яких порушено обмеження, встановлені Митним кодексом України, а саме: порушено строки їх тимчасового ввезення та/або переміщення в митному режимі транзиту; транспортні засоби використовуються для цілей підприємницької діяльності та/або отримання доходів в Україні; транспортні засоби передано у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили їх на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, а також заходів для виявлення неправомірного розкомплектування таких транспортних засобів [3].

Отже, права як складовий елемент адміністративно-правового статусу Департаменту кіберполіції Національної поліції України – це закріплена на нормативно-правовому рівні, забезпечувана й гарантована державою міра можливої поведінки даного органу, яку він використовує з метою протидії кіберзлочинності.

Поряд із визначенням прав у Департаменту кіберполіції Національної поліції України наявне широке коло кореспондуючих їм обов'язків.

Юридичні обов'язки – це передбачені законодавством вид і міра належної поведінки особи, що забезпечується державою. Сутність юридичного обов'язку полягає у тому, що він існує лише відповідно до суб'єктивного права і має здійснюватися в межах, встановлених законом і гарантованих державою [4].

Дослідник О. Ющик, аналізуючи розуміння обов'язку в теорії права, вказує, що обов'язок є домінуючим у правовідносинах, оскільки від поведінки зобов'язаної особи залежить можливість реалізації права іншою особою. По-перше, зазначає науковець, правовий обов'язок є безпосереднім виразом правової сили суб'єктивного права; по-друге, суб'єктивне волевиявлення зобов'язаного індивіда, що надає задоволення суб'єктивному праву, стає формою прояву своєї протилежності – законності вимог праводомогання; по-третє, здатність індивідуальної поведінки задовольняти домагання інших суб'єктів надає суб'єктивному волевиявленню, втіленому у правовому обов'язку, безпосередню суспільну форму. Перевага права над обов'язком, про що часто говориться в теоретичних працях, полягає, на думку О. Ющика, лише у тому, що суб'єктивне право виражає інтерес свого суб'єкта, а обов'язок є формою, що відображає відсутність власного інтересу суб'єкта [5, с. 17].

Визначаючи сутність поняття «юридичні обов'язки», слід погодитися із позицією О. В. Зайчук та Н. М. Оніщенко, які виділяють такі специфічні риси поняття «юридичний обов'язок», як:

- а) міра необхідної поведінки, змістом якої є утримання від порушення заборон і необхідність виконання зобов'язань;
- б) це необхідна поведінка, що покладається з метою задоволення інтересів уповноваженої особи;
- в) це необхідна поведінка, яка має юридичний характер, тобто закріплена правовою нормою;
- г) це необхідна поведінка, що покладається як на всіх осіб, що проживають на території держави (обов'язок платити податки та обов'язкові платежі, охороняти природу, поважати державні символи, дотримуватися Конституції та законів України), так і лише на громадян (обов'язок захищати Вітчизну, її незалежність і територію, проходження військової служби) [6].

Таким чином, юридичний обов'язок можна визначити як юридичний засіб реалізації державою впливу на правовідносини, змістом якого є встановлення чинним законодавством України імперативних вимог до виду і міри необхідної поведінки суб'єктів права, де виконання останніх забезпечується державним примусом та іншими правовими засобами.

Обов'язок слід розуміти як встановлену на нормативно-правовому рівні міру необхідної поведінки, якої має дотримуватися Департамент кіберполіції Національної поліції України під час реалізації ними своїх повноважень.

До таких обов'язків у діяльності керівника Департаменту кіберполіції Національної поліції України можемо віднести:

- розподіл обов'язків між заступниками та керівниками структурних підрозділів Департаменту, контроль їх виконання, визначення ступеня відповідальності першого заступника та заступників начальника Департаменту;

- забезпечення відбору, розстановки, переміщення і професійної підготовки особового складу, дотримання службової дисципліни та законності, затвердження посадових інструкцій (функціональних обов'язків) працівників Департаменту в установленому законодавством порядку;

- проведення відповідно до законодавства атестування особового складу Департаменту, подання пропозицій голові Національної поліції України про присвоєння працівникам спеціальних звань поліції та рангів державних службовців;

- підписання організаційно-розпорядчих документів (наказів, доручень), рішень оперативних нарад, протоколів, оглядів, інформаційних листів, повідомлень, які обов'язкові для виконання особовим складом Департаменту;

- у разі відсутності начальника Департаменту його обов'язки виконує перший заступник або один із заступників, на якого головою Національної поліції України покладено виконання обов'язків з урахуванням пропозицій начальника Департаменту кіберполіції. Невиконання або неналежне виконання наведених вище обов'язків тягне за собою настання юридичної відповідальності, особливості якої будуть розкриті в подальших дослідженнях у формі статей [2].

Окрім зазначеного, працівники Департаменту кіберполіції Національної поліції України відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» зобов'язані:

- 1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;
- 2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;
- 3) поважати і не порушувати прав і свобод людини;

4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;

5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді [3].

2. Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції. Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом [3].

Висновки. Таким чином, права та обов'язки Департаменту кіберполіції Національної поліції України – це система визначених на нормативно-правовому рівні юридичних прав (міри можливої поведінки) та юридичних обов'язків (міри необхідної поведінки), якими наділяється Департамент кіберполіції Національної поліції України з метою реалізації покладених на нього правоохоронних функцій [1, с. 36]. При цьому слід підкреслити, що невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків, як зазначалося раніше, чи зловживання правом тягнуть за собою юридичну відповідальність, що може бути застосована до суб'єктів відповідних правовідносин, у тому числі й до Департаменту кіберполіції Національної поліції України.

Список використаних джерел:

1. Береза В. В. Поняття та класифікація повноважень Департаменту кіберполіції Національної поліції України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3 (82). С. 30–39.

2. Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 10 листоп. 2015 р. № 85. *Національна поліція*. URL: http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/printable_article/1816252.

3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

4. Скаун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. 3-тє вид. Київ : Алерта ; ЦУЛ, 2011. 524 с.

5. Карманюк О. П. Юридичні обов'язки і законність: теоретичні аспекти взаємодії. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2016. Vol. IV(16), Issue 95. С. 15–19. URL: https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/karmanyuk_o_legal_duties_and_legality_theoretical_aspects_their_interaction.pdf.

6. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 25.08.2025

Дата публікації: 29.09.2025.